

SREDNJOŠKOLSKI VJERONAUKE U REPUBLICI HRVATSKOJ ŠKOLSKE GODINE 1997/98.

RUDI PALOŠ
Vlaška 36
10000 ZAGREB

Pregledni članak
Primljeno 28. 5. 1998.
UDK 268:373.5](497.5) „1997/1998“
17:373.5](497.5) „1997/1998“

Sažetak

Autor prikazuje stanje izbora alternativnih predmeta vjeronauka i etike u srednjim školama u Republici Hrvatskoj u školskoj godini 1997/98. na temelju podataka što ih je prikupilo Ministarstvo prosvjete i športa. Ti su podaci za ovu priliku doručeni kako bi dali kompletnu sliku o postotku učenika koji su odabrali jedan ili drugi predmet. Četvrti razredi srednjih škola još nemaju obvezu biranja jednog od ta dva alternativna predmeta, a u prva tri razreda učenici nisu izabrali nijedan ili stoga što je riječ o posebnoj vrsti škola ili zato što su zbog domovinskog rata i zbog kasnijeg uvođenja tih predmeta u nekim hrvatskim biskupijama tek prva dva ili tri godišta srednjih škola obuhvaćena ovim alternativnim izborom.

Ključne riječi: vjeronauk, etika, srednja škola

Početak ove školske godine Ministarstvo prosvjete i športa provelo je uobičajenu anketu u svim srednjim školama u Republici Hrvatskoj o broju učenika koji pohađaju određeni broj predmeta, među koje su uvršteni i etika i vjeronauk¹. Anketa je obuhvatila sve škole na cjelokupnom državnom teritoriju i obrađena je tijekom mjeseca prosinca 1997. godine². U Tablici br. 10, koja se odnosi na vjeronauk i etiku, vidljivi su i zatim prikazani u obrađenoj anketi, za svaki razred posebno, ovi podaci: broj upisanih đaka u prvom, drugom, trećem i četvrtom razredu u cijeloj školi te u njezinim pojedinim odjelima, ako ih škola ima više, npr. u odjelu gimnazije, četverogodišnje i trogodišnje strukovne škole. Za svaki razred i za ukupan broj učenika prikazano je koliko ima ukupno učenika u razredu, zatim koliko ih je izabralo vjeronauk, a koliko etiku. Ti su podaci u obrađenoj anketi izraženi brojkama dok je, kad je riječ o ukupnom stanju u pojedinoj školi, odnosno u županiji i u cijeloj državi, ukupan broj učenika izražen i u postocima. Osim toga, uz svaki podatak, kao što su broj učenika u razredu, broj onih koji su izabrali vjeronauk odnosno etiku i zatim za sve učenike ukupno, uvijek je izražen i podatak koliko je tih učenika žen-

skoga spola. Taj podatak međutim za ovaj prikaz nismo posebno izdvajali i prikazivali jer ovdje želimo prije svega pokazati kakvo je konkretno stanje upisa na vjeronauk, a ne kojega su spola učenici koji su ga izabrali. Tako obrađeni podaci daju detaljnu sliku o stanju izbornih predmeta vjeronauka i etike u svim hrvatskim srednjim školama, a konačni zbroj pokazuje da je 61,13% učenika izabralo vjeronauk, a 19,95% etiku. Već i neupućeni čitatelj odmah će primijetiti da

1 Usp. *Matica škole za 1997/98. školsku godinu*. U ovom anketnom bloku nalazi se nekoliko jedinica koje obuhvaćaju sljedeća područja: a) Nastava - odobrenje za rad; b) Upisnik učenika po razredima i programima; c) Učenje stranih jezika; d) Učenici u izbornoj nastavi vjeronauka i etike (Tablica br. 10); e) Nastavnici i drugi djelatnici u školi; f) Školski prostor i objekti; g) Upisnik učenika u glazbenu školu; h) Upisnik učenika u baletno-plesnu školu; i) Vježbaonica za studente nastavničkih fakulteta.

2 Anketa je provedena 30. rujna, a obrađena je u prosincu 1997. godine. Obrađeni i sređeni podaci prikazani su u pet svezaka pod općim nazivom *Srednje škole u brojkama*. I. Srednje škole i učenici. U županijama. Po školama; II. Učenici po skupinama škola (po županijama): gimnazije, umjetničke, četverogodišnje strukovne, trogodišnje strukovne; III. Razredni učenici i odjeli po programima izobrazbe; IV. Strani jezici: učenici, nastavnici stranih jezika; V. Vjeronauk i etika.

zbroj ova dva postotka ne daje 100%, a to je vidljivo i kod svih ostalih podataka koji se odnose na županije odnosno na pojedine škole. Osim toga, kod nekih je škola očito da učenici nerijetko nisu izabrali nijedan od ova dva predmeta, odnosno da su to učinili u vrlo malom broju.³ Isto je tako bilo zanimljivo vidjeti postoji li neka razlika u godištima gdje nije bilo obaveznog alternativnog izbora, odnosno kakvo je stanje na području pojedinih županija.

Podaci koje je prikupilo Ministarstvo ne izražavaju ili uopće ne sadrže neke podatke koji bi za nas bili posebno zanimljivi. Neizražene podatke moguće je izračunati i izraziti ih zatim u željenom obliku, ali podaci koje Ministarstvo nije prikupljalo na temelju ove ankete uopće nam nisu dostupni. To se prije svega odnosi na vrstu vjeronaučne obuke koju su izabrali pojedini učenici. Taj bi podatak bio zanimljiv za sve vjeroispovijesti koje po zakonu imaju pravo na vjeroispovjesni vjeronauk u hrvatskim školama, ali nepostojanje takve vrste podataka nimalo ne umanjuje znakovitost ostalih podataka što ih pruža ova anketa. Naime, uzmemo li u obzir opće poznate činjenice, možemo s velikom vjerojatnošću zaključiti kako brojčano mala prisutnost drugih vjeroispovijesti upućuju na to da bi se, i kad bi se od ovdje iskazanog broja vjeroučenika oduzelo npr. 5% ili 10% vjeroučenika koji su eventualno odabrali vjeronauk druge vjeroispovijesti, u svakom slučaju moglo više nego sigurno govoriti o ostalim vjeroučenicima kao o onima koji su izabrali katolički vjeronauk. Međutim, u nedostatku potpunih podataka ovo ostaje tek pretpostavka, a isto tako i upravo spomenuti postoci eventualnih vjeroučenika drugih vjeroispovijesti.

Imajući na umu upravo rečeno, ovom se prilikom nećemo zaustavljati na vjeroispovjednoj pripadnosti učenika koji su izabrali predmet vjeronauk, a držimo da je nepoznavanje točnog broja učenika koji su izabrali predmet *katolički vjeronauk* ovom prilikom i manje važno. Naime, ovdje nas prije svega zanima kako je ovaj predmet zaživio u RH, koji su odnosi jednog odnosno drugog izbornog predmeta te koja se pi-

tanja postavljaju na temelju iznesenih podataka.

Da bi se na ta pitanja moglo u potpunosti odgovoriti, bilo je potrebno već obrađenu anketu doraditi, kako bi se došlo prije svega do još jednog podatka, koji u njoj nije bio izražen, a u ovom smo slučaju držali da je i taj podatak osobito zanimljiv i važan. Stoga smo načinili i treću skupinu koja obuhvaća sve one učenike koji, iz određenih razloga, nisu izabrali ni etiku ni vjeronauk. Osim toga, sve smo podatke izrazili u postocima, kako bi ih bilo lakše čitati i uspoređivati. Naime, očito je da u brojkama postoji velik nesrazmjer između npr. grada Zagreba i neke male županije, dok je, ako se ti brojevi izraze u postocima, slika jasnija i svedena na bitno.⁴

Dok učenici četvrtog razreda ove školske godine još nisu bili dužni birati jedan od dva ravnopravna izborna predmeta, etiku ili vjeronauk, kod prva tri razreda detaljnije proučavanje podataka i vrsta škola upućuje na nekoliko zaključaka:

a) U nekim slučajevima riječ je o nedostatku nastavnog osoblja, odnosno o činjenici da je predmet vjeronauk, a time automatski i etika, bio postupno i nešto kasnije uveden nego u drugim dijelovima RH. To je svakako činjenica za područje Đakovačke biskupije, što se u ovoj anketi odražava prije svega u podacima koji prikazuju stanje u Vukovarsko-srijemskoj, Osječko-baranjskoj i Brodsko-posavskoj županiji.

b) Drugačiji razlozi, ali sa sličnim posljedicama, mogu se primijetiti na području

3 Taj je podatak razumljiv i što se pravne strane tiče potpuno u skladu sa zakonom. Naime tek će od sljedeće šk. god. 1998/99. svi učenici srednjih škola, od prvog do četvrtog razreda uključivo, obvezatno morati izabrati jedan od dva alternativna predmeta: etiku ili vjeronauk.

4 Do broja učenika koji nisu obuhvaćeni ni etikom ni vjeronaukom došli smo tako što smo od ukupnog broja učenika npr. u prvom razredu, oduzeli broj učenika koji su upisali etiku odnosno vjeronauk. Pri izračunavanju postotaka uvijek smo uzimali u obzir i dvije decimalne znamenke, koje u ovom prikazu nisu iskazane jednostavno stoga što je računalni program za grafički prikaz sve podatke zaokruživao u cijele brojeve.

istih biskupija i županija kao u slučaju navedenom pod (a), ali i općenito u svim krajevima i županijama kojih su dijelovi ili cjeline bili dulje vremena okupirani. Na tim područjima se primjećuje i postupno popunjavanje školskih razreda i njihova neujednačenost, a isto tako i (ne)prisutnost vjeronauka odnosno etike, vjerojatno i zbog nedostatka nastavnog kadra.

c) U određenim vrstama škola na čitavom području RH primjećuje se nesrazmjer između broja upisanih učenika i ukupnog broja onih koji su izabrali vjeronauk ili etiku u prva tri razreda, kada bi već trebao biti proveden izbor između vjeronauka i etike te bi prema tome zbroj postotaka trebao uvijek biti 100%. Ti su podaci osobito primjetljivi i znakoviti kod umjetničkih i strukovnih škola.

d) Statistički podaci u naše su doba mjerodavan pokazatelj stvarnog stanja, ali u isto vrijeme mogu i zavarati, ukoliko se prigodom njihova čitanja ne vodi računa o važnim pojedinostima. Ovo napominjemo stoga da bismo ukazali na još jednu činjenicu koja utječe na sveukupni zbroj podataka, iako se ne može govoriti o velikim brojevima koji bi znakovito utjecali na cjelokupan prikaz. Riječ je naime o glazbenim i drugim sličnim školama koje učenici u nekim slučajevima pohađaju paralelno, tj. istovremeno npr. s pohađanjem gimnazije. Naime, detaljan uvid u stanje u glazbenim školama pokazuje da se u mnogima od njih ne provodi izbor između vjeronauka i etike, odnosno da često učenici nisu izabrali nijedan od ta dva predmeta. Slično je stanje u brojnim strukovnim školama, pogotovo kada je riječ o trećem i četvrtom razredu. Primjedbe koje se općenito iznose s obzirom na strukovne škole kao i njihov raspored sati ukazuju da je takvo stanje rezultat nekoliko činjenica. S jedne strane, kao i u drugim školama, riječ je o opterećenju satnici pa se vjerojatno, imajući osim toga na umu i obvezatnu praksu koju ti učenici prakticiraju izvan škole, drži kako je vrijeme školske nastave i satnicu predmeta moguće spasiti i odteretiti upravo na uštrb vjeronauka i etike. Ako to nije točno, bilo bi zanimljivo doznati one druge, prave

razloge. Ako je pak riječ o satnici i o drugim još važnijim pitanjima, bilo bi potrebno da se ta pitanja javno postave kako bi ih se na mjerodavnim mjestima moglo službeno regulirati i na kraju donijeti općevažeću i jednakomjerno primjenjivanu odredbu.

Slijede podaci po županijama u kojima su posebno prikazani podaci za sva četiri razreda svih vrsta srednjih škola i nakon toga sveukupni podaci za pojedinu županiju. Na kraju slijede isto takvi podaci za Republiku Hrvatsku. Iz svega je vidljivo da vjeronauk u najvećem postotku pohađaju učenici u Brodsko-posavskoj (I. r. 95%), Zadarskoj (II. r. 94%) i Ličko-senjskoj županiji (III. r. 97%, IV. r. 92%; ukupno 91%), dok se najveći broj učenika opredijelio za etiku u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji (I. r. 34%; II. i III. r. 41%; ukupno 34 %). U Međimurskoj županiji u prva tri razreda nema učenika koji ne bi bili uključeni u jedan od dva alternativna predmeta, dok je u četvrtom razredu, iz već spomenutih razloga, najveći broj učenika koji nisu izabrali odnosno koji još nisu obuhvaćeni nijednim od ova dva predmeta u Brodsko-posavskoj županiji (100%), a u ukupnom zbroju to se odnosi na Karlovačku županiju (25%). Ostali podaci pokazuju manja odstupanja i veće ili manje približavanje državnom prosjeku.

Može se dakle zaključiti kako su vjeronauk i etika danas ravnopravno zastupljeni u hrvatskim srednjim školama. Uvođenje mogućnosti izbora između dvaju predmeta - etike i vjeronauka - pokazalo je da postoji interes učenika i za jedan i za drugi predmet, ali im je taj izbor iz nekoliko praktičnih i teoretskih razloga dosad bio otežavan ili praktično nemoguć. Činjenica da se u pojedinim školama primjećuje stvarno neprimjenjivanje obvezatnog izbora između jednog i drugog predmeta, pokazuje nam barem dvije stvari: a) ili je u tim školama nemoguće uvesti taj predmet, ili je b) kod pravljenja ovakvih statistika potrebno neke škole isključiti iz statističkog pregleda, jer nije riječ o istoj vrsti škola, budući da ih učenici pohađaju paralelno s drugom srednjom školom, u kojoj su već upisali i jedan od dva alternativna predmeta, koji im se

automatski priznaje i u prvoj školi. Osim toga, činjenica da je u svakom slučaju još uvijek dosta visok postotak učenika neobuhvaćenih izborom jednog od ta dva predmeta, ukazuje na to da će sljedećih godina trebati ili ravnomjernije rasporediti profesore koji te predmete predaju ili će trebati uposliti nove i za jedan i za drugi predmet. Što se katoličkog vjeronauka u srednjim školama tiče, ova statistika pokazuje da je visok postotak učenika izabrao upravo taj predmet, što je ohrabrujuće ali ujedno i ob-

vezujuće. Treba stoga i dalje raditi paralelno na nekoliko područja:

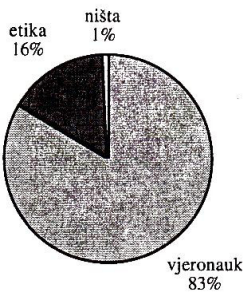
a) pripremati nove vjeroučitelje za rad u školama;

b) stručno osposobljavati i trajno obrazovati one koji to već jesu;

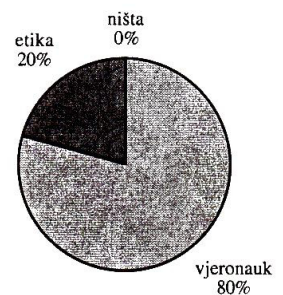
c) promatrati te usklađivati već postojeći plan, program i udžbenike s općim postavkama i konkretnim mogućnosti u skladu s današnjim i sutrašnjim "znakovima vremena".

ZAGREBAČKA ŽUPANIJA

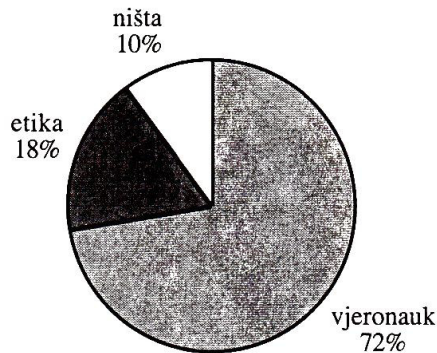
I. RAZRED

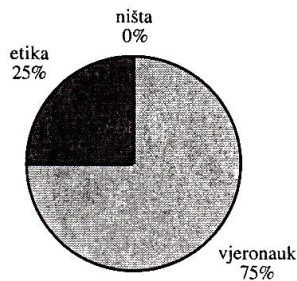
II. RAZRED

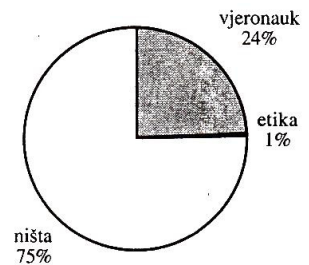
UKUPNO

III. RAZRED

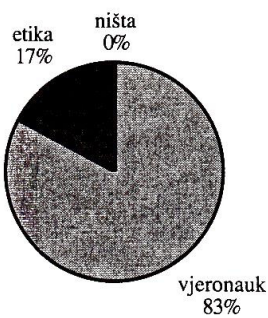

IV. RAZRED

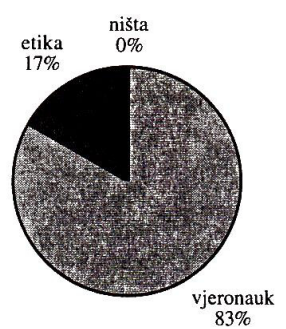

KRAPINSKA-ZAGORSKA ŽUPANIJA

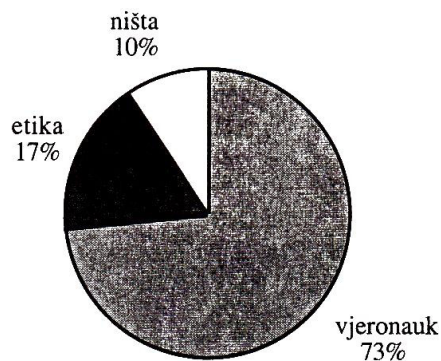
I. RAZRED

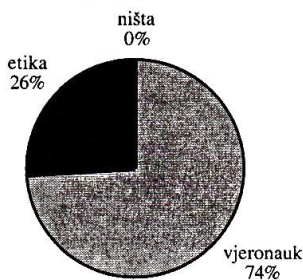
II. RAZRED

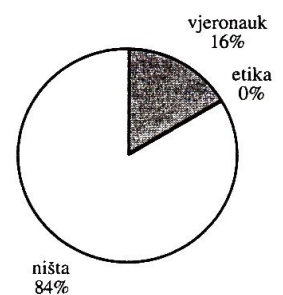
UKUPNO

III. RAZRED

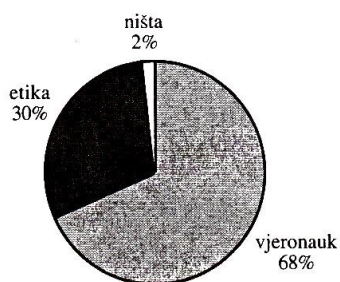

IV. RAZRED

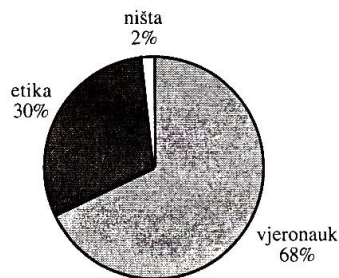

SISAČKO-MOSLAVAČKA ŽUPANIJA

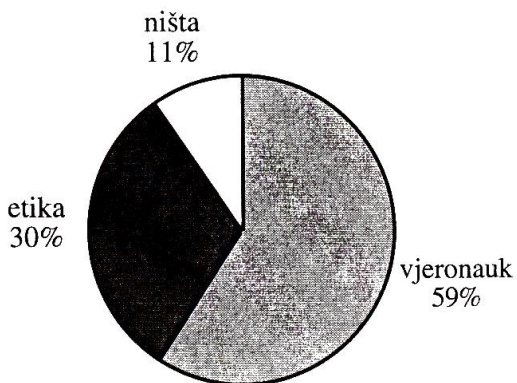
I. RAZRED

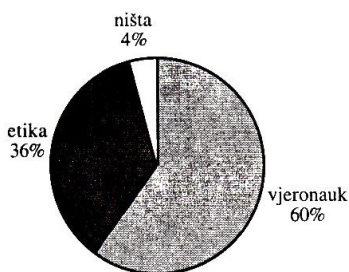
II. RAZRED

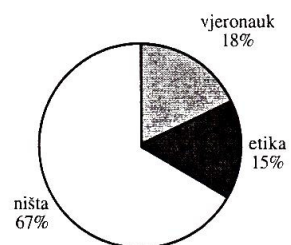
UKUPNO

III. RAZRED

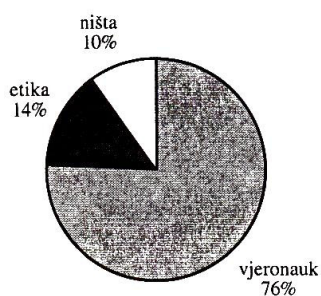

IV. RAZRED

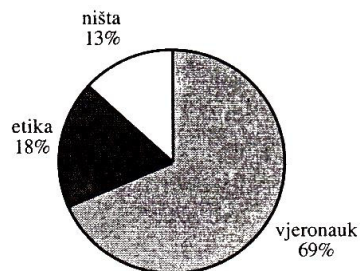

KARLOVAČKA ŽUPANIJA

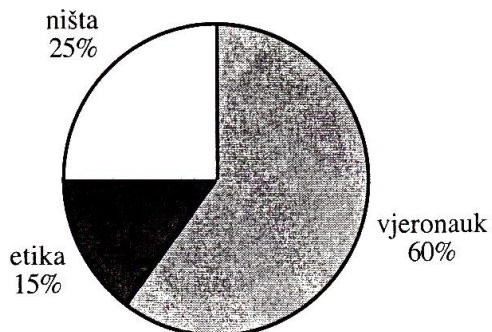
I. RAZRED

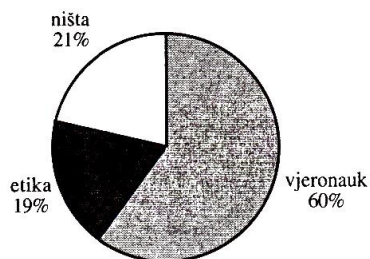
II. RAZRED

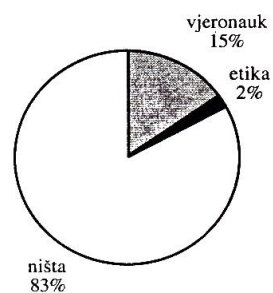
UKUPNO

III. RAZRED

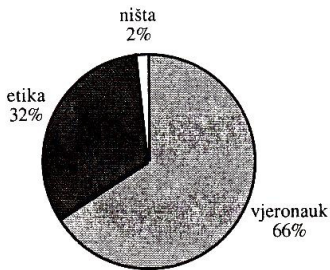

IV. RAZRED

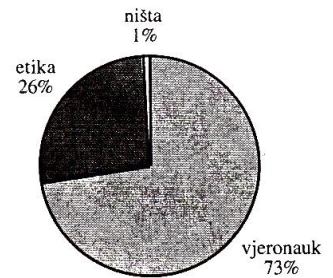

VARAŽDINSKA ŽUPANIJA

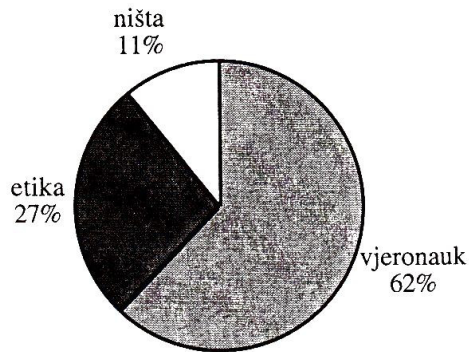
I. RAZRED

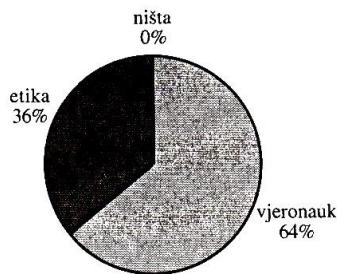
II. RAZRED

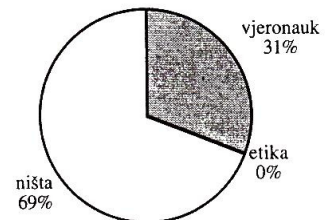
UKUPNO

III. RAZRED

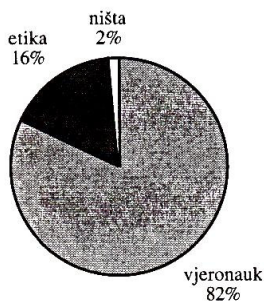

IV. RAZRED

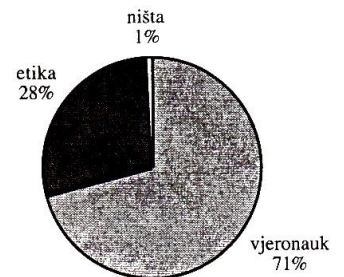

KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA ŽUPANIJA

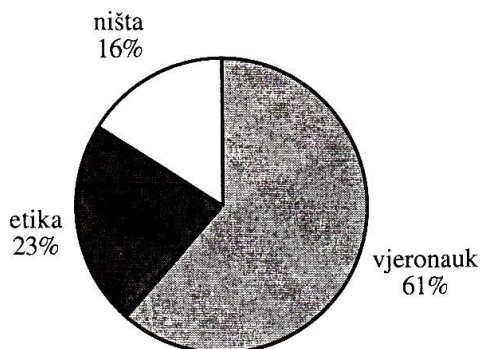
I. RAZRED

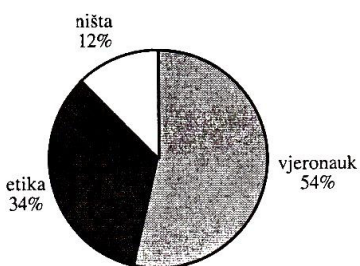
II. RAZRED

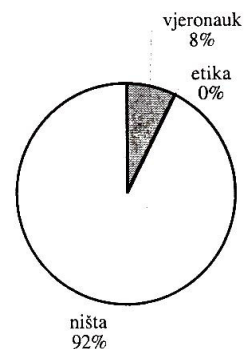
UKUPNO

III. RAZRED

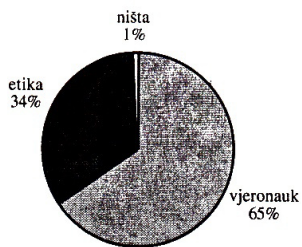

IV. RAZRED

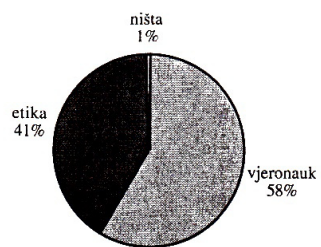

BJELOVARSKO-BILOGORSKA ŽUPANIJA

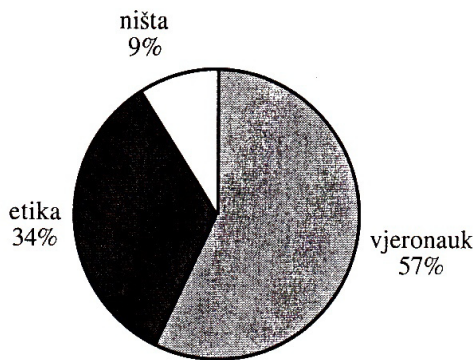
I. RAZRED

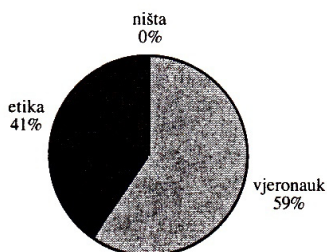
II. RAZRED

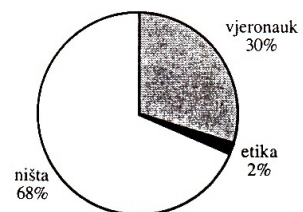
UKUPNO

III. RAZRED

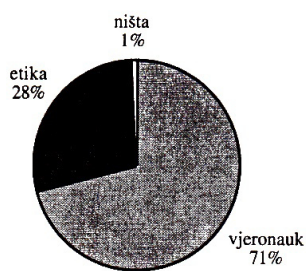

IV. RAZRED

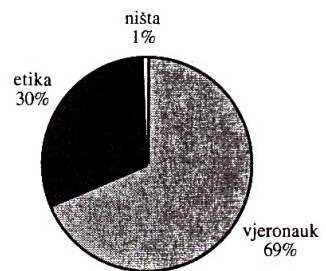

PRIMORSKO-GORANSKA ŽUPANIJA

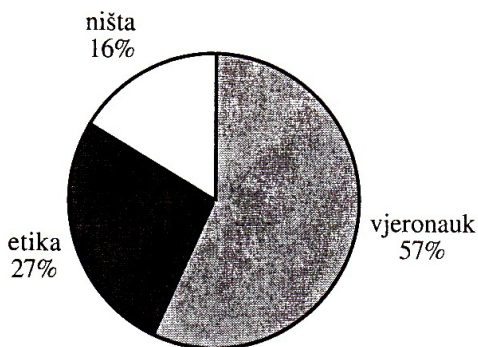
I. RAZRED

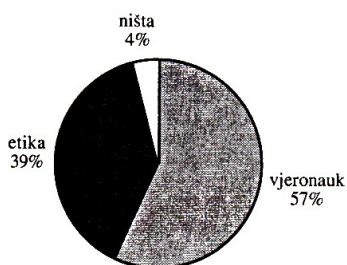
II. RAZRED

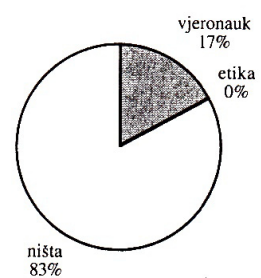
UKUPNO

III. RAZRED

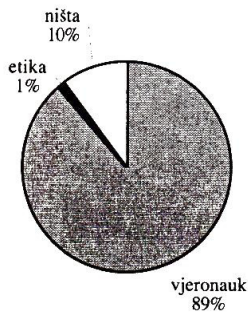

IV. RAZRED

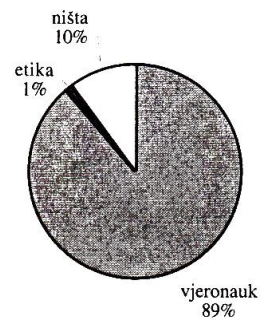

LIČKO-SENJSKA ŽUPANIJA

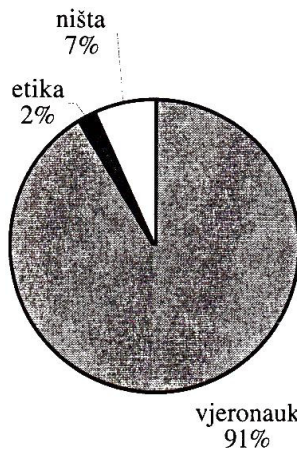
I. RAZRED

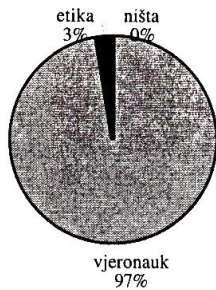
II. RAZRED

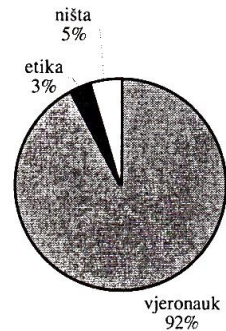
UKUPNO

III. RAZRED

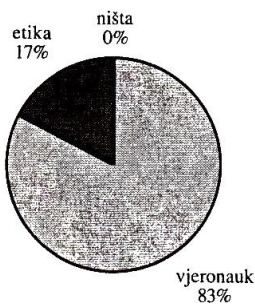

IV. RAZRED

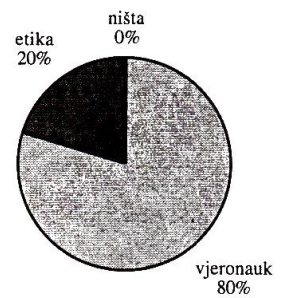

VIROVITIČKO-PODRAVSKA ŽUPANIJA

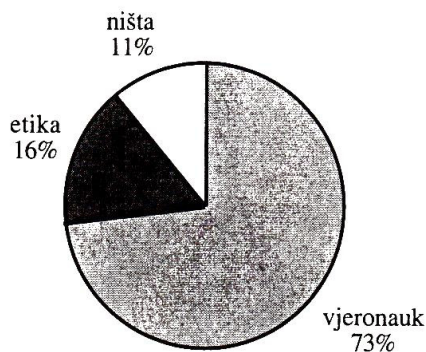
I. RAZRED

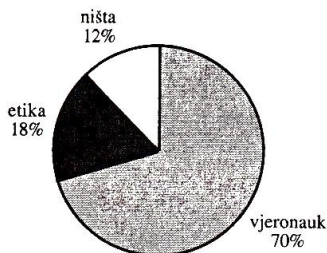
II. RAZRED

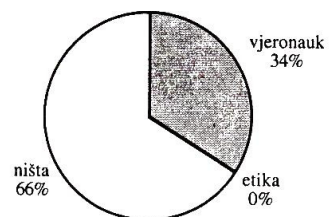
UKUPNO

III. RAZRED

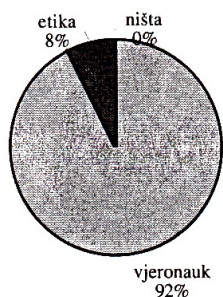

IV. RAZRED

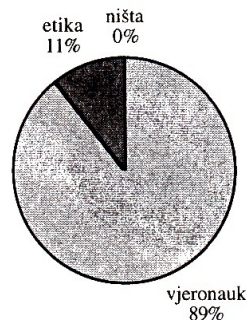

POŽEŠKO-SLAVONSKA ŽUPANIJA

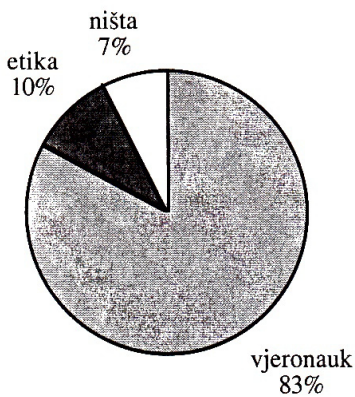
I. RAZRED

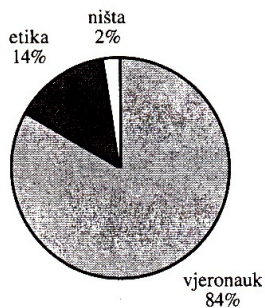
II. RAZRED

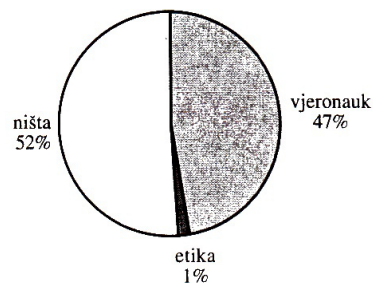
UKUPNO

III. RAZRED

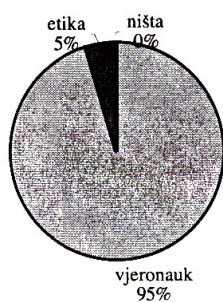

IV. RAZRED

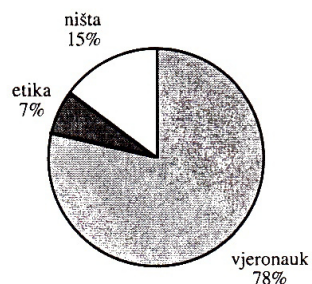

BRODSKO-POSAVSKA ŽUPANIJA

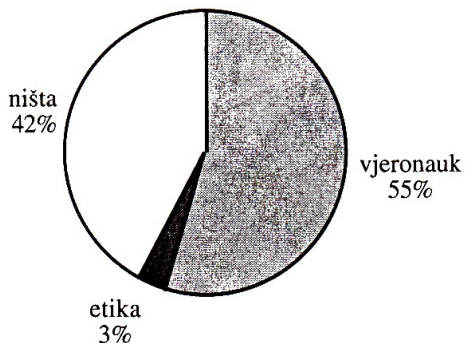
I. RAZRED

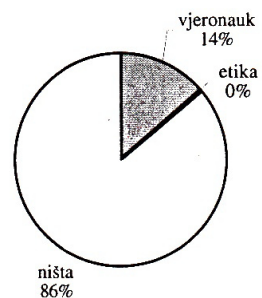
II. RAZRED

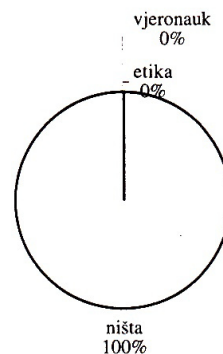
UKUPNO

III. RAZRED

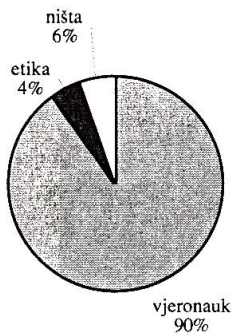

IV. RAZRED

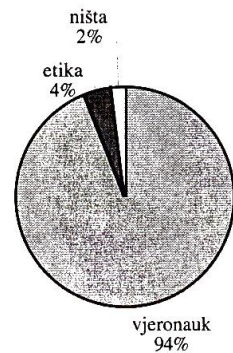

ZADARSKA ŽUPANIJA

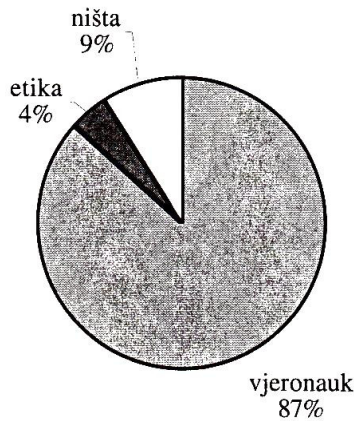
I. RAZRED

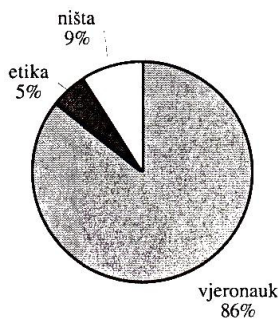
II. RAZRED

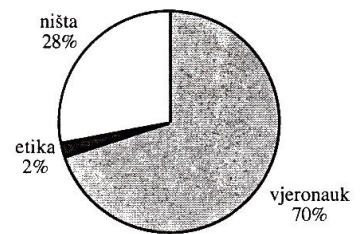
UKUPNO

III. RAZRED

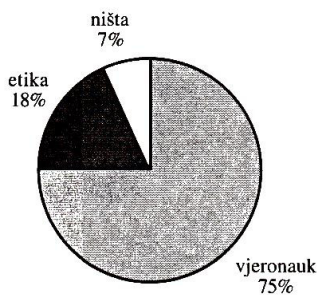

IV. RAZRED

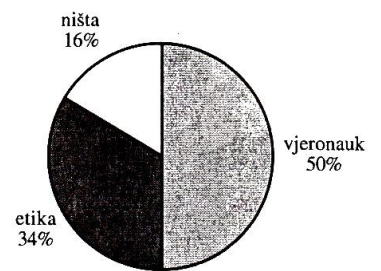

OSJEČKO-BARANJSKA ŽUPANIJA

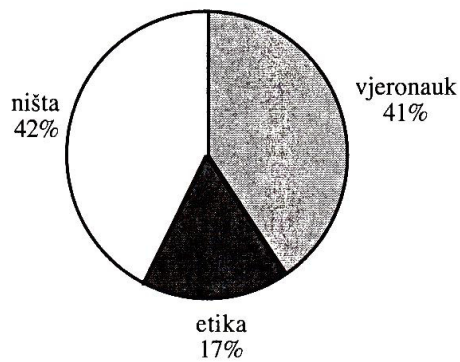
I. RAZRED

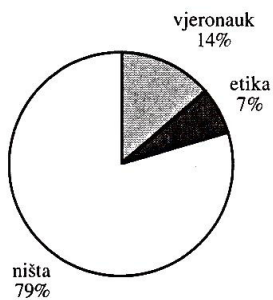
II. RAZRED

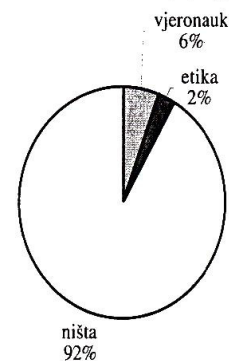
UKUPNO

III. RAZRED

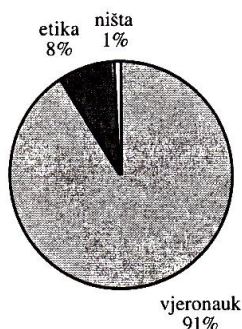

IV. RAZRED

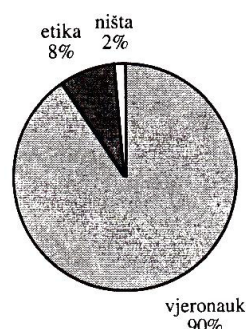

ŠIBENSKO-KNINSKA ŽUPANIJA

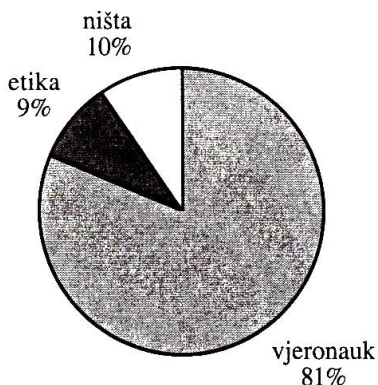
I. RAZRED

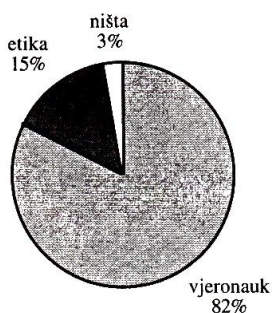
II. RAZRED

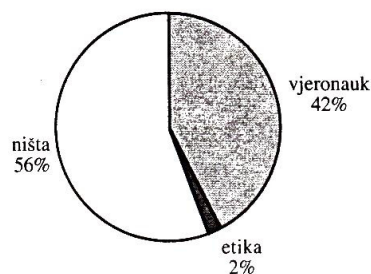
UKUPNO

III. RAZRED

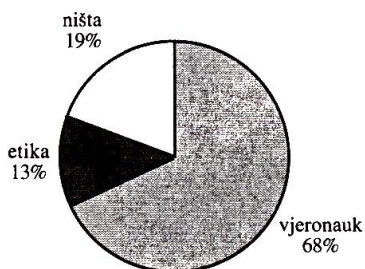

IV. RAZRED

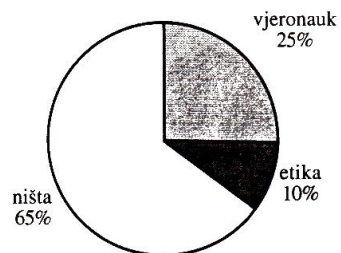

VUKOVARSKO-SRIJEMSKA ŽUPANIJA

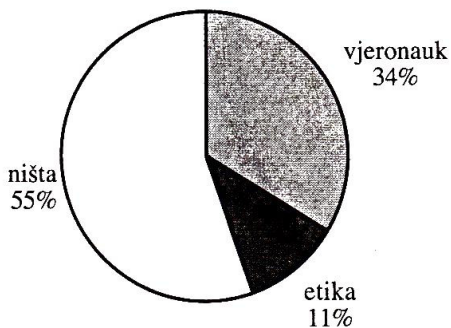
I. RAZRED

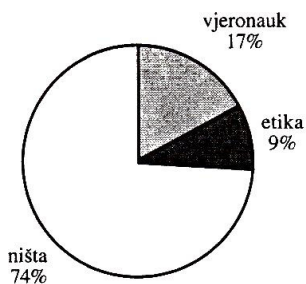
II. RAZRED

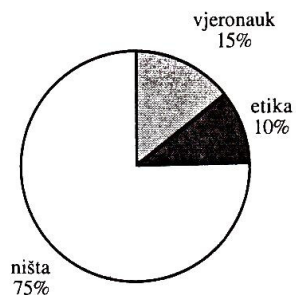
UKUPNO

III. RAZRED

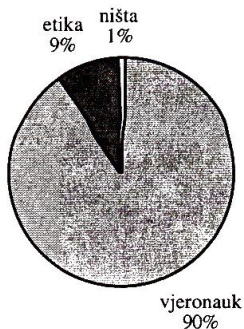

IV. RAZRED

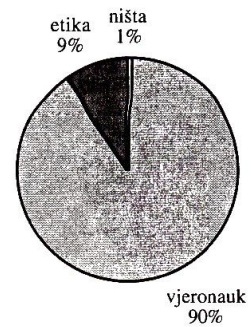

SPLITSKO-DALMATINSKA ŽUPANIJA

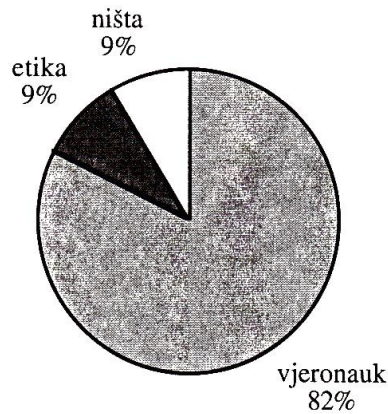
I. RAZRED

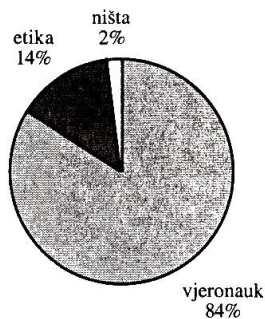
II. RAZRED

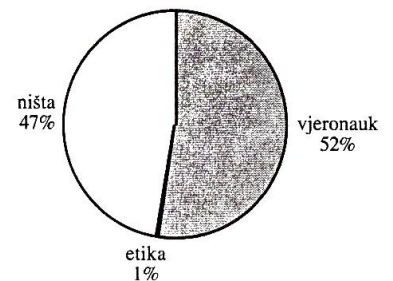
UKUPNO

III. RAZRED

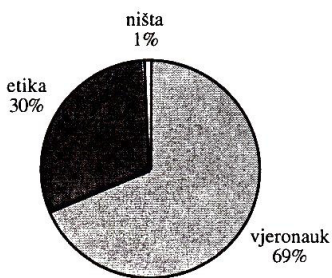

IV. RAZRED

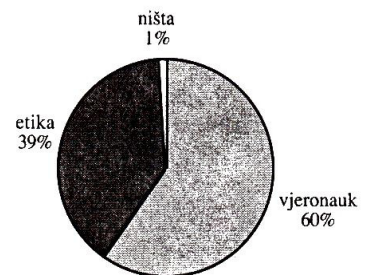

ISTARSKA ŽUPANIJA

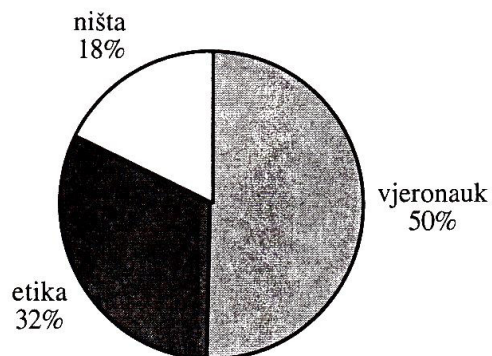
I. RAZRED

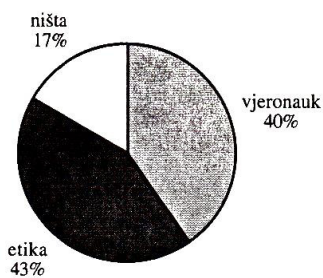
II. RAZRED

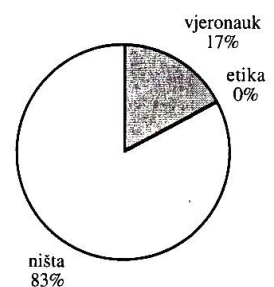
UKUPNO

III. RAZRED

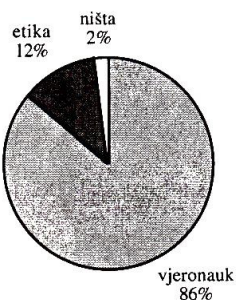

IV. RAZRED

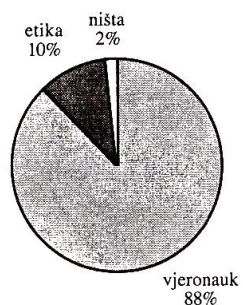

DUBROVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA

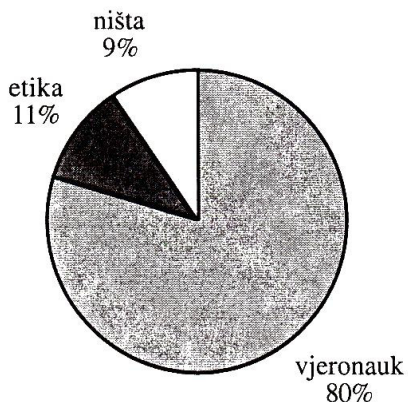
I. RAZRED

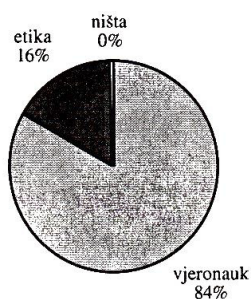
II. RAZRED

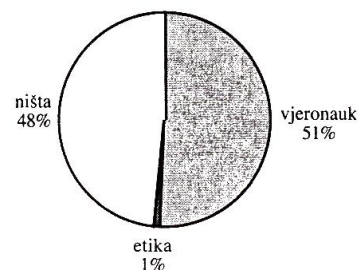
UKUPNO

III. RAZRED

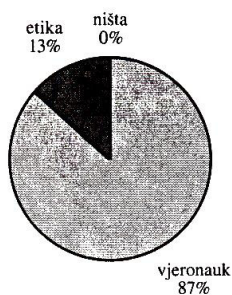

IV. RAZRED

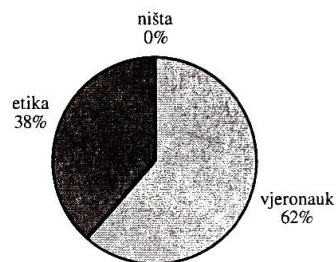

MEĐIMURSKA ŽUPANIJA

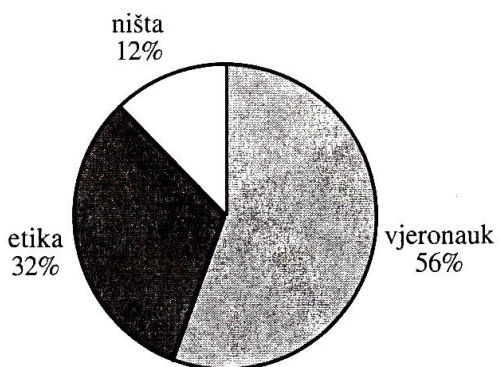
I. RAZRED

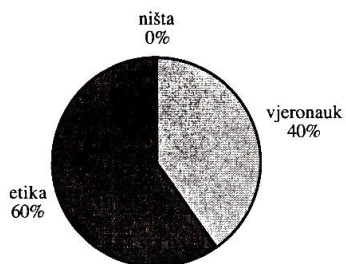
II. RAZRED

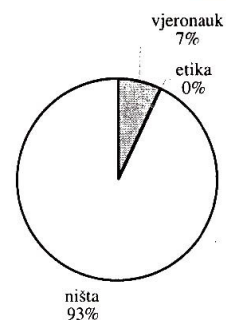
UKUPNO

III. RAZRED

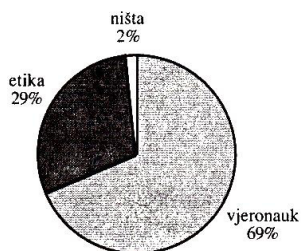

IV. RAZRED

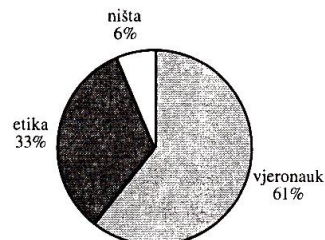

GRAD ZAGREB

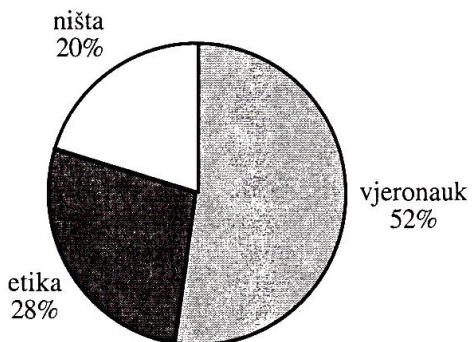
I. RAZRED

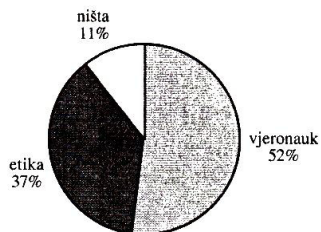
II. RAZRED

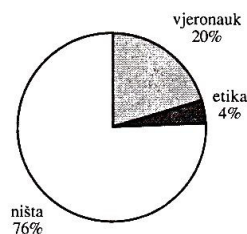
UKUPNO

III. RAZRED

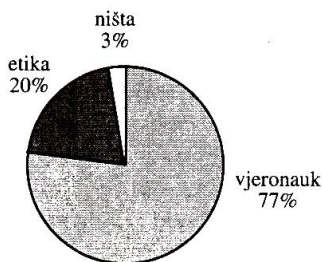

IV. RAZRED

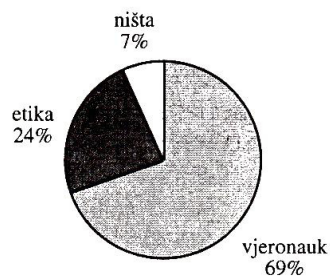

REPUBLIKA HRVATSKA

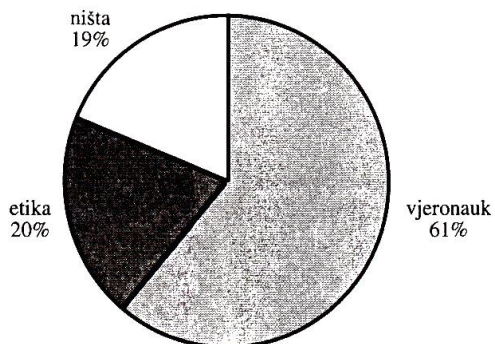
I. RAZRED

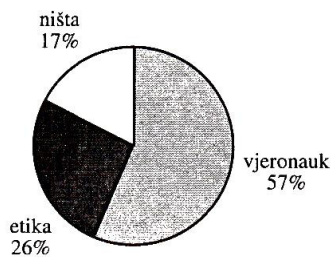
II. RAZRED

UKUPNO

III. RAZRED

IV. RAZRED

